

Ohjauksen koulutus-
ja tutkimusyksikkö

Ohjauksen kehittämishankkeita ja käytänteitä

ISSN 1796-4717

Jyväskylän yliopisto
Kasvatustieteiden tiedekunta
Opettajankoulutuslaitos

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ.....	3
ABSTRACT.....	4
1 JOHTANTO.....	5
2 OHJAUKSEN TEOREETTINEN PERUSTA.....	6
2.1 Ohjaus käsitteenä.....	6
2.2 Ohjauksen lähestymistavat.....	8
2.3 Sosiodynaaminen ohjaus.....	9
3 OHJAUS PERUSKOULUSSA.....	12
3.1 Historiasta nykyhetkeen.....	12
3.2 Oppilaanohjauksen tavoitteet ja sisällöt.....	13
3.2.1 Ohjauksen järjestäminen.....	13
3.2.2 Oppilaanohjauksen tehtäväalueet.....	14
3.2.3 Oppilaanohjauksen tavoitteet ja sisällöt.....	16
3.3 Oppilaanohjaajan työnkuva.....	17
3.3.1 Oppilaanohjaajan ammatti ja roolit.....	17
3.3.2 Oppilaanohjaajan tehtävät.....	18
4 POHDINTA.....	22
LÄHTEET.....	24

TIIVISTELMÄ

Retsja, Tiia

Teoria ja käytäntö oppilaanohjaajan arjessa.

Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Ohjauksen Koulutus ja Tutkimus, 2007, 24 s.

Ohjauksen kehittämishankkeita ja käytänteitä

ISSN 1796-4717

Kehittämishanke liittyy opinto-ohjaajan koulutukseen. Sen tavoitteena on syventää omaa ohjausteoreettista osaamista ja peruskoulun oppilaanohjauksen käytännön työn tuntemusta. Tässä työssä yritän yhdistää luontevasti ohjauksen teoreettisen perustan, opetussuunnitelmissa oppilaanohjaukselle määritetyt tavoitteet sekä peruskoulun oppilaanohjauksen käytännöt.

Työn ensimmäisessä osassa selvitän ohjauksen olemusta ja avaan ohjauksen käsitteen ohjausalan kirjallisuuden avulla. Tutustun ohjauksen lähestymistapoihin ja tarkemmin perehdyn R. V. Peavyn kehittämään sosiodynaamisen ohjausteorian periaatteisiin.

Toisessa osassa tarkastelen peruskoulun opetussuunnitelman perusteissa oppilaanohjaukselle määritettyjä tavoitteita, tehtäväalueita ja sisältöjä. Näiden määräysten, alan kirjallisuuden sekä oman lyhyen työkokemuksen pohjalta selvitän oppilaanohjauksen tehtäväkenttää ja oppilaanohjaajan työnkuva kokonaisuudessa.

asiasanat: oppilaanohjaus, oppilaanohjaaja, ohjaus, sosiodynaaminen ohjaus, opinto-ohjaus, opinto-ohjaaja, moniammatillinen yhteistyö

ABSTRACT

Retsja, Tiia

Theory and Practice in Student Counsellor's Everyday Work

Jyväskylä: University of Jyväskylä. Department of Teacher Education.

Career Counsellors' Education and Research, 2007, 24 p.

Guidance and Counselling Development Projects and Practices

ISSN 1796-4717

The development project is included in the career counsellors' education. The purpose of it is to deepen my theoretical knowledge of counselling and be acquainted with the practical work in comprehensive school. My aim is to combine the theoretical basis, the targets of the career counselling curriculum and the practices of student counselling in comprehensive school.

In the first part my purpose is to clarify the nature and concept of guidance and counselling using the related literature, present different approaches to counselling and study more closely the principles of sociodynamic counselling developed by R. V. Peavy.

In the second part I examine the targets, functions and contents set the student counselling in the school curriculum.

On the basis of these requirements, related literature and my brief work experience my aim is to present student counsellors' tasks and the job description as a whole.

key words: student counselling, student counsellor, counselling, sociodynamic counselling, career guidance and counselling, career counsellor, multiprofessional co-operation

1 JOHDANTO

Valitsin kehittämishankkeen aiheeksi ohjauksen peruskoulussa. Pohdin myös muita vaihtoehtoja, mutta päätyin kuitenkin aiheeseen, mikä on lähellä sydäntäni ja mitä pidän oman tulevaisuuden kannalta tärkeänä. Tässä työssä perehdyn oppilaanohjaajan käytännön työhön peruskoulussa: selvitän itselleni perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritetyt oppilaanohjauksen tavoitteet ja sisällöt sekä oppilaanohjaajan tehtävät. Kehittämishankkeessa käsittelem peruskoulun ohjaustyön käytännön aiheita alan kirjallisuuden ja oman työkokemuksen pohjalta.

Olen muuttanut Suomeen Virosta ja suorittanut aineenopettajan tutkinnon ennen Suomeen muuttoa virolaisessa yliopistossa. Työpaikkoina ovat olleet erilaiset oppilaitokset sekä Virossa että Suomessa. Tällä hetkellä suoritan opinto-ohjaajan opintoja Jyväskylän yliopistossa. Opiskelen Opinto-ohjaajaksi Suomeen Specima koulutuksessa ja tavoitteena on löytää koulutuksen jälkeen pysyvää työpaikka opinto-ohjaajana. Tässä vaiheessa en tiedä vielä minkälaisessa ohjausympäristössä tulen toimimaan, mutta toivon työpaikan löytyvän peruskoulusta tai lukiossa.

Virolaisessa peruskoulussa ja lukiossa oppilaanohjaajan/opinto-ohjaajan ammattia ei tunnetta, ensimmäisen tuntuman oppilaanohjaajan ammattiin sain omien lasten koulunkäynnin yhteydessä. Silloin en osannut edes uneksia oppilaanohjaajan koulutuksesta ja oppilaanohjaajana toimimisesta.

Opinto-ohjaajan koulutus on antanut minulle hyvät teoreettiset tiedot, mutta käytännön työstä erilaisissa ohjausympäristöissä tiedän vielä vähän. Harjoittelujen ja lyhyen oppilaanohjaajan sijaisuuden aikana tutustuin käytännöntyöhön, mutta minusta hyväksi ohjaajaksi kehittyminen tapahtuu vasta tätä työtä tekemällä. Itsereflektion avulla olen oppinut tuntemaan itseä paremmin ja saanut selville, että sovin luonteen sekä maailmankatsomuksen ansiosta työskentelemään ohjaajana. Maahanmuuttajataustan takia pystyn ohjaustilanteissa toimimaan kulttuurien välimaastossa ja olisin sopiva toimimaan ohjaajana monikulttuurisessa ohjausympäristössä. Aikaisempi opettajan ammatti, työkokemus, elämäkokemus, sosiaalinen luonne ja aito auttamishalu ovat hyväksi perustaksi tulevalle ohjaajan työlle.

Oppilaanohjaajat valittavat usein ajanpuutetta, työtehtävien paljoutta sekä henkilökohtaisen ohjauksen resurssien riittämättömyyttä. Nämä ongelmat kertovat työkuvaan epäselvyydestä ja ajankäytön hallinnan puutteista. Työtehtävien kanssa toimeen tuleminen, työssä viihtyvyyden ja jaksamisen kannalta on hyvä tuntee oppilaanohjaajan työkuva kokonaisuudessaan ja määritellä oman työn prioriteetit. Aloittelevana oppilaanohjaajana haluan tehdä itselleni selväksi mitkä ovat minun perustyötehtävät, mihin minun täytyy työssäni ensisijaisesti panostaa. Tämä kehittämishanke palveleekin omalta osaltaan tätä tehtävää.

2 OHJAUKSEN TEOREETTINEN PERUSTA

2.1 Ohjaus käsitteenä

Ohjausta ei ole helppo määritellä yksiselitteisesti. Jokainen ohjausasiantuntija määrittelee käsitteen ohjaus omalla tavalla ja omasta ohjausympäristöstä käsin.

British Association of Counsellingin määritelmä alleviivaa ohjauksen avointa ja prosessimaista luonnetta:

Ohjaus- ja neuvontatyössä toimitaan silloin, kun henkilö, jolla on säännöllisesti tai tilapäisesti ohjaajan rooli, antaa tai selkeästi sopii antavansa aikaa, huomiota ja kunnioitusta määräaikaisesti asiakkaan roolissa olevalle henkilölle tai henkilöille. Ohjauksen tehtävä on antaa asiakkaalle tilaisuus tutkia, keksiä ja selkeyttää tapoja elää voimavaraisemmin ja hyvinvoivemmin. (BAC 1984).

Onnismaan (2003) mukaan ohjaus tuntuu helpommalta määritellä negatioiden kautta, pikemmin sen kautta mitä ohjaus ei ole kuin mitä ohjaus on:

- *Ohjausta toimintatapana ei ole luontevaa kuvata yhdeksi tietyksi ammattialaksi tai toimenkuvaksi.* Ohjauksen ominaisuuden ymmärtämiseksi on sitä luontevaa lähestyä moniammatillisena käytäntönä, lähtökohtana ja lähestymistapana eri konteksteissa.
- *Ohjaus ei ole erillinen tieteenala,* vaan monitieteinen tutkimusalue.
- *Ohjaus ei ole terapiaa.* Ohjauksessa ja terapiassa on eroja ja yhtäläisyyksiä, mutta ohjauksessa ei varsinaisesti paranneta, vaan tutkitaan ja selkiytetään yhdessä elämän- ja urasuunnittelun kysymyksiä.
- *Ohjaus ei ole opetusta.* Paineet siitä, että ohjauksen pitäisi sisältää myös perinteistä opetusta, voivat raskauttaa opinto-ohjaajan työtä (Onnismaa, Pasanen & Spangar 2002) ja haitata ohjauksen perustehtävän toteuttamista. Ohjaukseen kuitenkin sisältyy pedagogisuutta.
- *Ohjaus ei ole pääasiallisesti neuvojen antamista.* Ohjauskäytännössä ohjaajan perinteinen asiantuntijarooli halutaan nykyisin kyseenalaistaa. Ohjaajan on pidättädyttävä suorien neuvojen antamisesta.

Vance Peavy (1999) esittelee kymmenen ohjauksen määritelmää:

1. *Ohjaus on prosessi, johon liittyy välittämistä, toivoa, rohkaisua, selventämistä ja aktivoimista.* Välittäminen tarkoittaa arvostamista ja rakastamista, toisesta huolehtimista ja toisen tukemista. Välittäminen on ymmärtämistä ja aktiivista pyrkimystä toisen olojen parantamiseen. Välittäminen on suhde, johon kuuluu ihmisten välistä viestintää, antamista ja saamista.
2. *Ohjaus on (toisten auttamisen tähtäävää) reflektiivistä sosiaalista toimintaa.* Ohjaus on monimutkainen sosiaalisten (eli ihmisen välisten) auttaviksi tarkoitettujen toimintojen kokonaisuus. Ohjaukselle ominaisiin sosiaalisiin toimintata-

- poihiin kuuluvat henkilökohtainen neuvottelu, ongelmaratkaisu, keskustelu, suunnittelu ja projektien konstruointi eli rakentaminen.
3. *Ohjaus on yksilöllisiin tarpeisiin sovitettu, käytännöllinen ongelmanratkaisumenetelmä.* Ohjaajien käyttämät ongelmanratkaisustrategiat heijastavat ohjaajan koulukunnan teoreettisia oletuksia.
 4. *Ohjaus on yleinen elämänsuunnittelun menetelmä.* Elämänsuunnittelun taustalla on oletus, että ihminen tuo ohjaustilanteeseen aina koko elämänsä. Ihminen voi olla huolissaan erityisesti jostakin elämänalueestaan, mutta muut elämänalueet ovat aina kuvassa mukana.
 5. *Ohjaus on mahdollistavaa toimintaa eli toimintaa, joka auttaa asiakasta saamaan omat voimavaransa käyttöön.* Ohjauksen tulisi auttaa ihmistä kokemaan, että hän voi hallita omaa elämäänsä ja toimintaansa entistä paremmin. Ohjaus auttaa ihmistä tarkastelemaan niitä oletuksia, joiden perusteella hän elää elämäänsä. Prosessi, jossa ihminen voimistuu hallitsemaan omaa tilannettaan, alkaa usein siitä, että aiemmin kyseenalaistamaton oletus otetaan tarkasteltavaksi.
 6. *Ohjaus on toimintaa, joka tuottaa sosiaalisessa elämässä suunnistamiseen tarvittavia karttoja.* Ohjaus, joka selventää ihmisen ongelmaa tai huolenaihetta, avaa uusia mahdollisuuksia tehdä parempia suunnitelmia (karttoja).
 7. *Ohjaus on mahdollisuus etsiä uutta sijaa sosiaalisessa elämässä.* Sija sosiaalisessa elämässä liittyy siihen, onko ihmisellä mahdollisuuksia omaksua erilaisia rooleja esimerkiksi työssä, leikissä, rakkaudessa ja vapaa-aikana.
 8. *Ohjaus on toimintaa, jossa painotetaan mahdollisuuksia, ei sääntöjä tai alistumista.* Uusi ja oikea tieto luo tien mahdollisuuksiin, mutta pelkällä informaatiolla on kuitenkin suhteellisen vähän merkitystä ennen kuin siitä tulee yksilön tietoisuudessa käyttökelpoista ja arvokasta todellista, sisäistettyä tietoa. Ohjauksessa ohjaaja ja asiakas tutkivat niitä oletuksia, jotka estävät tiedon muuttumista ymmärrykseksi. Tämä on tarpeen, jotta ihminen voisi valita tai toimia.
 9. *Ohjaus on suojapaikka, jossa saa toivoa, tukea, selvyyttä ja toimintamahdollisuuksia.* Ohjaussuhdetta voidaan pitää eräänlaisena tilapäisenä turvapaikkana. Kun ihmisellä ei ole mitään paikkaa mihin mennä, ei ketään kenen puoleen kääntyä eikä ketään, joka kuuntelisi kunnioittavasti, ohjaussuhde voi tarjota tilapäistä emotionaalista turvaa.
 10. *Ohjaus on elämisen konkreettisten ongelmien ratkaisemiseksi muodostettu yhteistyösuhde.* Ohjaaja osallistuu yhdessä asiakkaiden kanssa sellaiseen dialogiin, jonka tarkoituksena on saada asioita tapahtumaan asiakkaan elämässä. Ohjaaja ja asiakas ovat yhteistyökumppaneita ohjausistunnon keskusteluissa.

Vance Peavyn (1999) mukaan ohjaus on sekä samanlaista että erilaista kuin terapia. Molemmissa on kysymys ihmisten välisen kommunikaation ja itsetutkiskelun prosessista. Ohjaus on prosessi, jonka avulla yksilöä autetaan kehittämään itselleen joukko sisäisiä kriteereitä, joiden avulla hän tekee valintoja ja päätöksiä sekä arvioi ja analysoi asioita. Ohjaus pyrkii auttamaan ihmistä parantamaan oman elämänsä hallintaa. Tämä pyrkimys sopii myös terapiaan, mutta ohjauksessa käytetyt menettelytavat ovat erilaisia kuin terapian.

”Ohjauksen keskeinen elementti on toivon ja tuen antaminen. Siinä autetaan asioiden selventämisessä ja toiminnan suunnittelussa. Terapiassa taas usein lähdetään erilaisen ihmisten puutteellisuuden (patologia, puutos, mielisairaus) luokittelusta. Usein terapiaan yhdistetään myös lääkitys” (Peavy 1999, 27). Ohjauksen ja terapian käytännön eroja Peavyn (1999) mukaan ovat:

1. Ohjaus korostaa yhteistyötä, terapia on asiantuntijapainotteista.
2. Ohjaus käyttää kulttuurisia hypoteeseja, terapia käyttää tieteellisiä hypoteeseja.
3. Ohjaus liittyy oppimiseen, terapia liittyy parantamiseen.
4. Ohjauksessa päähuomio on normaalissa käyttäytymisessä, terapiassa päähuomio on häiriökäyttäytymisessä.
5. Ohjauksen toiminnan perusta on poikkitieteellinen, terapian toiminnan perusta on psykologinen / lääketieteellinen.

Ohjausalan kirjallisuudessa on ajoittain korostettu tarpeettomastikin ohjauksen ja opetuksen vastakkaisuutta. Opettaminen on ollut perinteisesti asiantiedon jakamista, mutta näin se puhtaasti ei ole. Myös opetus on ohjausta ja ohjaus on pedagogista toimintaa. Ohjauksellinen opetus ja pedagoginen ohjaus tuovat opetukseen ja ohjaukseen oppijan näkökulman. Ohjauksen aikana voidaan oppia antamaan vanhoille kokemuksille uusia merkityksiä. (Onnismaa 2007.).

Tiedottaminen, neuvonta ja ohjaus ovat ammatillisia työtapoja. käsitteinä ne voidaan erottaa toisistaan, mutta käytännössä ne kietoutuvat toisiinsa. Hyvä ohjaaja yleensä tunnistaa, millainen toimintatapa voi kussakin tilanteessa auttaa ohjattavaa parhaiten. *Tiedottaminen* on ohjattavalle tarvittavien tietojen antaminen. Ohjauksessa tiedotetaan esimerkiksi opiskelu- tai työmahdollisuuksista, mutta pelkkä tiedottaminen ei useinkaan tue riittävästi ohjattavan omaa päätöksentekoa. Ammattitaitoiselta ohjaajalta vaaditaan tiedon hallintaa ja tiedonvälitystä. Ohjaajan tehtävä on tiedon kokoaminen, organisointi, päivitys ja levittäminen. *Neuvonta* on vuorovaikutteisempaa kuin puhdas tiedonvälitys. Joskus ohjaajan neuvo voi tukea ohjattavaa päätöksenteossa, mutta ohjaus ei ainakaan pääasiallisesti ole neuvojen antamista. (Onnismaa 2007.)

2.2 Ohjauksen lähestymistavat

Työskentely erilaisten ohjattavien kanssa edellyttää erilaisten ohjausteorioiden tuntemista. Ohjausteorioiden avulla voidaan:

- tarkastella ohjattavan toimintaa, muutosta ja kehitystä
- määritellä normaalin toiminnan rajoja ja tunnistaa poikkeavaa käyttäytymistä
- suunnitella ohjausprosessia ja jäsentää odottavissa olevia tuloksia.

Tällä hetkellä tunnetaan yli sata ohjausteoriaa. Nämä teoriat on jaoteltu erilaisiin suuntauksiin. Tärkeämmät ohjausteorian suuntaukset opinto-ohjauksen näkökulmasta ovat psykodynaaminen -, eksistentiaalis-humanistinen -, konstruktivistinen -, monikulttuurinen - ja ratkaisukeskeinen ohjauksen lähestymistapa. Opinto-ohjauksessa ohjattavien ongelmat ovat moninaisia ja tämän takia ei ole hyvä ottaa oman käyttöteorian lähtökohdaksi vain yhtä ohjausteoriaa. Erilaisten ohjausteorioiden tunteminen on ohjaustyössä välttämätöntä.

Psykodynaaminen ohjausteoria on ohjaajalle hyödyllinen ohjattavan elämänhistorian ja tunne-elämän merkityksen hahmottamisessa. Ohjausalan ammattilaisen perussivistykseen kuuluukin Freudin ajatusten hyvä tuntemus.

Eksistentiaalis-humanistisessa ohjausteoriassa keskeistä on ihmisen elämäntarkoituksen ja merkitysten tarkastelu. Tälle ohjausteorialle on ominaista korostaa ihmisen vapautta ja vastuuta sekä tukea hänen kasvuaan. Tämä lähestymistapa tarjoaa nuorille tilaisuuden pohtia aikuisen kanssa oma tulevaisuutta ja mahdollisuuksia.

Konstruktivistinen teoria tukee nykyistä ohjauksikäsitystä, jossa keskeisenä pidetään ohjattavan omaa aktiivisuutta. Tämä teoriasuuntaus painottaa ohjattavan elämäntilanteiden ja tunteiden huomioon ottamista ohjausprosessissa. Konstruktivistiseen ohjauksen lähestymistapoihin kuuluu myös Vance Peavyn kehittämä sosiodynaaminen ohjaus. Käsittelen sitä ohjausteoriaa myöhemmin perusteellisemmin.

Monikulttuurisessa ohjauksessa keskeistä on ohjaajan omien kulttuuristen ennakkoluulojen tiedostaminen ja kulttuuriin liittyvien stereotyyppien purkaminen.

Ratkaisukeskeinen ohjaus on tulevaisuuteen suuntautunut ja korostaa yksilön omia voimavaroja. Tämä lähestymistapa soveltuu hyvin nykyiseen ohjauksellista verkostoyhteistyötä korostavaan toimintaan. (Lairio, Puukari & Nissilä 2001.)

Käytännössä ohjaajat kehittävät oman ohjauksellisen käyttöteorian yhdistelemällä aineksia eri ohjausteorioista sekä refleктоimalla omaa ohjaustyötä.

2.3 Sosiodynaaminen ohjaus

”Sosio” sosiodynaamisessa tulee latinan sanasta socius ja viittaa siihen näkemykseen, että ihmisen jokapäiväinen olemassaolo on luonteeltaan sosiaalista. ”Sosiolla” on juurensa myös kreikan sanassa aussein, joka tarkoittaa auttamista tai toisen rinnalla olemista. ”Dynaaminen” tulee kreikasta: dynamikos viittaa jatkuvaan virtaukseen tai muutokseen. *Sosiodynaaminen ohjaus* on Vance Peavyn kehittämä ohjausteoria sekä ohjausmenetelmä. Sosiodynaamisen ohjauksen ideat ovat suunniteltu inspiroimaan sekä auttamaan avunhakijoita ja tuomaan ohjaus lähelle ihmisten arkikokemusta. Sosiodynaaminen näkökulma on ihmisen toiminnan ja ihmisten vuorovaikutuksen havaitsemisessa, tulkinnassa ja ymmärtämisessä käytettävä tulkintakehys tai ajattelumalli. Se tutkii ihmisen minäidentiteetin kehittymistä, sosiaalisia suhteita, eettisiä arvoja ja yleisesti sosiaalista elämää ja yhteiskuntaa. Sosiodynaamisen näkökulman mukaan:

- ihmiset ja heidän elämänsä ovat konstruktivistisia
- ihmiset ovat suhteissa ja vuorovaikutuksessa olevia, ihminen kehittyy ja toimii vuorovaikutuksen avulla
- minäidentiteetit syntyvät kokemuksista
- ihmiset luovat omat yksilölliset elämät ja yhteisöt kielellisesti ja tekojen avulla. (Peavy 2004.)

Peavyn (2004) mukaan sosiodynaaminen ohjaus ei ole parantamismenetelmä eikä mielenterveyden tai tunne-elämän häiriöiden hoitomenetelmä. Se on elämän suunnittelun yleismenetelmä. Sosiodynaaminen ohjaus pyrkii luomaan sellaiset ohjausolosuhteet, jotka edistävät uusien näkökulmien oppimista ja uusien kykyjen kehittymistä. Tavoitteena on luoda sellaiset olot, joissa ohjattava oivaltaisi, mitä pitäisi tehdä seuraavaksi ja miten voisi päästä elämässä eteenpäin omien valintojensa pohjalta. Sosiodynaamisessa ohjauksessa ihmistä pidetään moraalisenä olentona, joka kykenee henkilökohtaisen ja sosiaalisen vastuun ottamiseen.

Sosiodynaamiset ohjaussuhteet ja ohjausprosessit syntyvät vuorovaikutuksen tuloksina. Ohjaussuhteet ovat dynaamisia, väliaikaisia ja kulttuurikeskeisiä. Kulttuurisia työkaluja käyttämällä ohjaaja ja ohjattava luovat yhteistyösuhteen. Jokainen ohjaussuhde on yksilöllinen. Ohjaaja on myös kulttuurien välinen kielenkääntäjä. Ohjaaja pyrkii olemaan avoin ja oppimaan toiselta samalla kun säilyttää avoimen suhtautumisen

omaan kulttuuriseen tietoonsa. Hyvässä ohjauksessa yhdistyvät tasavertaisena ohjaajan ja ohjattavan elämäkokemukseen perustuvat tiedot ja taitot.

Sosiodynaaminen ohjaus on viisauteen perustuvaa toimintaa. Viisauteen kuuluu ideoita siitä, miten elää ja miten ratkaista ongelmia. Viisauteen perustuvassa ohjauksessa on lupaa keskustella ohjattavan ongelmiin liittyvistä henkisistä ja hengellisistä asioista. Henkisyys ja hengellisyys kattavat uskonnolliset huolenaiheet sekä henkilökohtaisen filosofian, elämästä syntyneet innoittavat ideat, keskustelut ihmisen yhteydestä luontoon, elämään ja koko maailmankaikkeuteen. Peavy (2004) on esittänyt auttamisprosessin ja auttajan kannalta tärkeitä viisauden osatekijöitä. Ne ovat:

- todellisuutta etsivä asenne
- taipumus tunteiden hyväksymiseen ilman suoraa reagointia
- holistinen havaitseminen
- ihmisen elämän yhteys kaikkiin muihin elämänmuotoihin ja maailmankaikkeuteen (ekologinen viisaus)
- toisia hyödyttävät teot.

Sosiodynaamisessa, viisauteen perustuvassa ohjauksessa ohjaajan toiminnassa yhdistyvät äly, tunne ja mielikuviutus.

Aitoon auttamiseen pitäisi kuulua autettavan koskemattomuuden ja ainutlaatuisuuden kunnioittaminen, lukuun ottamatta hätätilanteita tai tapauksia, joissa ihminen on välittömässä vaarassa. Apua ei saisi tarjota tunkeilevasti eikä avuntarjojiksiin saisi liittyä pakottamista.

Sosiodynaaminen ohjaus on yleinen elämänsuunnittelun menetelmä. Ohjaukseen elämänsuunnitteluna kuuluu seuraavia asioita:

- yhteistyöhön perustuva suhde ohjaajan ja ohjattavan välillä
- pyrkimys ymmärtää ongelmia ja elämänsuunnitteluun liittyviä asioita kokonaisvaltaisesti
- vaihtoehtojen tunnistaminen
- kyky liittää elämänsuunnitteluun sellaisia asioita, joita ohjattava kokee mielekkäiksi ja jotka hän osaa
- hyvin mietitty toimintasuunnitelman laatiminen, ohjattavan omien resurssien tiedostaminen, turvaverkostojen hyödyntäminen ja joustavuus suunnitelmissa.

Sosiodynaamiselta kannalta tulevaisuudet ovat suunnittelun, valintojen ja toiminnan tulosta sekä tulosta vuorovaikutuksesta toisiin ihmisiin ja ympäristöön. Sosiodynaaminen ohjaus tapahtuu konstruktivisessa nykyhetkessä, jossa ovat mukana muisti, havaitseminen, mielikuviutus, äly ja luovuus.

Lyhyesti sanottuna sosiodynaaminen ohjaus on nykyaikainen, jälkiteollinen auttamistapaa ja sitä voidaan luonnehtia näin:

- se perustuu toiseuden, erilaisuuden ja ainutlaatuisuuden kunnioittamiseen
- siinä tunnustetaan mahdollisuus tulkita todellisuutta monin eri tavoin
- se rohkaisee luovuuteen ja kulttuurien väliseen hyvään vuorovaikutukseen
- se pyrkii innoittamaan ja saamaan aikaan sekä henkilökohtaista että sosiaalista sitoutumista
- se korostaa jatkuvaa kehittymistä ja aina uutta konstruoimista, eikä se esitä väitteitä lopullisesta tai perimmäisestä totuudesta
- siinä ollaan kiinnostuneempia kulttuurisista työvälineistä ja kulttuurisista hypoteeseista kuin psykologisista käsitteistä
- sitä ohjaa ihmistieteiden paradigma
- se on kokonaisvaltaista ja korostaa vastavuoroisuutta

- siinä käytetään suoraan kielellisiä työvälineitä ja jokapäiväisestä sosiaalisesta elämästä kumpuavia käsitteitä auttamisprosessissa muuttamatta ajatuksia yksinomaan psykologisen sanaston tai psykopatologian sanaston mukaisiksi
- siinä tavoitellaan yhteistyötä ja yhteisymmärrystä ja vältetään autoritatiivisuutta ja määräälevyyttä
- tavoitteena on vapautuminen ja kykyjen kehittäminen
- monet ongelmaratkaisutavat hyväksytään: terveen arkijärjen käyttö, kirjalliset menetelmät, psykologiset, antropologiset, filosofiset, sosiologiset ja vasta äskettäin kehitetyt menetelmät. (Peavy 2004, 44–45.)

3 OHJAUS PERUSKOULUSSA

3.1 Historiasta nykyhetkeen

1970-luvun koulunuudistukset toivat peruskouluihin oppilaanohjauksen. Oppilaanohjaus syntyi peruskoulun mukana ja palveli koulun kasvatus- ja opetustavoitteiden toteutumista.

Peruskoulun opetussuunnitelman myötä otettiin virallisesti käyttöön oppilaanohjauksen käsite ja sen jako kolmeen kohdealueeseen: kasvatukselliseen, opetukselliseen ja ammatinvalinnan ohjaukseen. Kasvatuksellinen ohjaus nähtiin kaikkien opettajien tehtävänä, opetuksellisen ohjauksen tehtävä oli ennaltaehkäistä oppimisvaikeuksia ja ammatinvalinnan ohjauksen tavoite oli auttaa oppilaita henkilökohtaisten ammatinvalintasuunnitelmien tekemisessä. (Lairio 1992.)

Oppilaanohjauksen tavoitteissa korostettiin oppilaiden omien resurssien ja kokonaispersoonallisuuden kehittämistä ja koulutuksellisen tasa-arvon edistämistä. Oppilaanohjaajan toimenkuva muodostui tavoitteista johtuen varsin laaja-alaiseksi. Oppilaanohjauksen tehtäväalue kohdistui oppilaaseen, kouluyhteisön toimintaan, koulun ja kodin välisiin yhteyksiin sekä koulun toimintaa tukeviin instituutioihin. Oppilaanohjauksen toteutuksessa korostettiin sitä, että ohjauksen tulisi kuulua luontevasti jokaisen koulussa työskentelevän velvollisuuksiin. Päävastuu ohjauksen toteutuksesta kuuluisi kuitenkin oppilaanohjaajalle. (Lairio 1992.)

Nyky-yhteiskunnassa oppilaanohjauksen tarve perusopetuksessa on kasvanut entisestään. Ohjausta vaativat valinnaisuuden lisääntyminen, yksilölliset opinto-ohjelmat, työelämään ja yrittäjyyteen tutustuminen, yhteishakujärjestelmä, internetin käytön, maahanmuuttajaoppilaiden määrän, kansainvälisyyden ja oppilaiden henkilökohtaisten ongelmien sekä oppimisvaikeuksien lisääntyminen. Epävarmuuden lisääntyminen yhteiskunnassa on lisännyt ohjauksen tarvetta. Valintojen paljoudessa oppilas joutuu yhä useammin pohtimaan itseään, mahdollisuuksiaan sekä tulevaisuuden odotuksiaan. Ohjaaja on nykyisin näkökulmien avaaja ja kannustaja, ei pelkkä neuvoja. Onnismaan (2003) mukaan ennen odotettiin asiantuntijalta vankkaa todellisuuden tajua, nyt odotetaan mahdollisuuden tajua. Oppilaanohjaajan ammatissa toimiminen edellyttää jatkuvaa yhteiskunnan muutosten seurantaa ja jossain määrin jopa yhteiskunnallisten muutosten ennakoimisen taitoa.

Nyky-yhteiskunnassa oppilaanohjaajan työnkuva on laajentunut ja ohjauksen perustehtävä peruskoulussa hämärtynyt. Oppilaanohjaajalla ei ole usein riittävästi aikaa oppilaiden henkilökohtaiseen ohjaukseen. Opettajalta ja opinto-ohjaajalta vaaditaan uudenlaisia ammatillisia valmiuksia: joustavuutta, reflektiivisyyttä ja erilaisten ohjausmenetelmien hallintaa (Lairio, Puukari & Varis 1999). Oppilaanohjauksessa korostetaan nykyisin moniammatillisen verkostoyhteistyön ja ohjauksen kehittämisen sekä organisoimisen tärkeyttä.

Koulujen ohjaustoiminnalta edellytetään yhä enemmän yksilöllisyyttä ja itseohjautuvuutta. Oppilaiden omavastuu ja itseohjautuvuuden lisääntyminen on tuonut oppilaanohjaukseen uusia haasteita ja ulottuvuuksia. Tärkeäksi on tullut myös internetin käytön ohjaus oppilaanohjauksessa.

3.2 Oppilaanohjauksen tavoitteet ja sisällöt

Koulutusta koskevan lainsäädännön mukaan Opetushallitus antaa peruskoulutukselle valtakunnalliset opetussuunnitelman perusteet, joissa säädetään myös oppilaanohjauksen tavoitteista ja keskeisestä sisällöstä. Opetushallitus hyväksyi uudet opetussuunnitelman perusteet 16.1.2004. Tarkoituksena oli, että perusopetus noudattaa uusia opetussuunnitelmia viimeistään lukuvuoden 2006 -2007 alusta alkaen. Valtakunnallisten opetussuunnitelmien perusteiden pohjalta kunnat ja koulut laativat omat paikalliset opetussuunnitelmansa.

Uusissa opetussuunnitelman perusteissa on määritelty:

- miten tulee peruskoulussa järjestää ohjausta
- mitkä ovat oppilaanohjauksen tehtävät, tavoitteet ja toteuttamismuodot
- luokkamutoisen ohjauksen keskeiset sisällöt.

3.2.1 Ohjauksen järjestäminen

Uusissa opetussuunnitelman perusteissa (2004) lukee:

- *Ohjaustoiminnan tulee muodostaa koko perusopetuksen ajan kestävä jatkumo, jonka toteutuminen taataan siten, että ohjaustyöhön osallistuvat opettajat toimivat yhteistyössä oppilaan opintopolun aikana ja nivelvaiheissa.* Peruskoulun oppilaanohjaajan sijaisena toimiessani näin, että peruskoulun ala-asteen ja yläasteen välinen yhteistyö oli aktiivista. Oppilaat saivat riittävästi informaatiota ja tukea ala-asteelta siirtyessä yläasteelle. Oppilaanohjaaja toimii silloin yhteistyössä ala-asteen luokanopettajien, erityisopettajien ja yläluokkien erityisopettajien kanssa. Oppilaanohjaaja kävi alakoulussa kertomassa yläkoulun opiskelusta ja oppilaille järjestettiin tutustumispäiviä yläasteella. Peruskoulusta toiseen asteen oppilaitokseen siirtymisen nivelvaiheessa korostui peruskoulun ja toisen asteen oppilaitosten opinto-ohjaajien yhteistyön merkitys. Informaatiotilaisuuksia järjestettiin yhteistyössä oppilaille ja heidän huoltajille, toisen asteen koulut järjestivät kouluihin tutustumistilaisuuksia ja oppilaat saivat oppilaanohjaajalta asiantuntevaa apua ja tukea nivelvaiheessa toimimiseksi.
- *Kaikkien opettajien tehtävänä on ohjata oppilasta oppiaineiden opiskelussa sekä auttaa häntä kehittämään oppimaan oppimisen taitojaan ja oppimisen valmiuksiin sekä ennaltaehkäistä opintoihin liittyvien ongelmien syntymistä. Jokaisen opettajan tehtävä on oppilaiden persoonallisen kasvun, kehityksen ja osallisuuden tukeminen.* Peruskoulun ohjaustyöhön osallistuvat muutkin kuin oppilaanohjaajat. Aineenopettajat ohjaavat oman oppiaineensa opiskelun liittyvissä asioissa, luokanvalvojat ohjaavat koulukäyntiin ja opiskeluun liittyvissä yleisissä asioissa. Kaikilla opettajilla on myös kasvattajan rooli. Korjaavan ja ennalta ehkäisevän työn kannalta on tärkeä oppilashuollollinen työ.
- *Oppilaalla ja hänen huoltajalla on oltava mahdollisuus saada tietoa perusopetuksen työtavoista, valintamahdollisuuksista ja niiden merkityksestä oppilaan oppimiselle ja tulevaisuudelle. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen tulee selvittää ohjauksen järjestämiseen, opiskeluun, oppilashuoltoon ja tukipalveluihin liittyvät koulukohtaiset asiat. Huoltajalle tulee järjestää tilaisuuksia neuvotella oppilaan opiskeluun ja valintoihin liittyvistä kysymyksistä opettajan, oppilaanohjaajan, oppilaan ja huoltajan yhteisissä tapaamisissa.* Koulussa, missä olin töissä,

oli oppilaan huoltajille annettu mahdollisuus osallistua oppilaanohjaajan ja oppilaan ohjauskeskusteluihin ja luokanvalvojen kanssa käytäviin kehityskeskusteluihin. Koteihin lähetettiin painettuja informaatiivihkoja koulun työtavoista ja säännöistä, valintamahdollisuuksista ja opiskeluun liittyvistä yleisistä asioista. Tärkeitä yhteistyönmuotoja olivat myös puhelinkeskustelut, keskustelut kasvotusten vanhempien kanssa ja vanhempainillat. Oppilaanohjaajan päävastuulla oli yhteishaun informaatiotilaisuus. Muissa vanhempainilloissa olivat päävastuussa rehtori ja apulaisrehtori. Oppilaanohjaaja oli kouluaikana tavattavissa myös oppilaiden huoltajille.

- *Koulussa toteutettavan ohjauksen tulee ennaltaehkäisevän toiminnan lisäksi tukea erityisesti niitä oppilaita, joilla on opiskeluun liittyviä vaikeuksia tai jotka ovat vaarassa jäädä koulutuksen tai työelämän ulkopuolelle perusopetuksen jälkeen.* Oppilaanohjaajan työssä on tärkeä antaa aikaa ja huomiota erityistä tukea tarvitseville oppilaille. Vaikeuksissa olevat oppilaat tarvitsevat paljon yksilöohjausta, usein myös moniammatillista ohjausta ja apua. Oppilaanohjaajalta edellytetään herkkyyttä huomata ulkopuolisen avun tarve ja suunnata oppilas ammattitaitoisen avun piiriin. Koulun sisällä varhainen oppilaiden ongelmiin puuttuminen on ensisijaisessa asemassa ja oppilaanhuollon toimivuus erittäin tärkeä. Oppilaanohjaajan tehtäviin kuuluu jälkiohjaus kesällä. Silloin tulevat koululle nimelistat toisen asteen koulutuksen ulkopuolelle jäävistä oppilaista ja peruskoulun oppilaanohjaajan vastuulle kuuluu heidän ohjaus ja tukeminen koulutuspaikan tai työpaikan etsimisessä kesäloman aikana. Näiden ongelmien ratkaisemisessa oppilaanohjaaja tekee aktiivisesti yhteistyötä työvoimatoimiston ja toisen asteen ammatillisten koulujen kanssa.
- *Ohjaustoiminnan periaatteet ja työnjako eri toimijoiden kesken on määriteltävä opetussuunnitelmassa. Opetussuunnitelmaan tulee sisältyä kuvaus, miten yhteistyö paikallisen työ- ja elinkeinoelämän kanssa toteutetaan koko koulun toiminnan tasolla. Tämän yhteistyön keskeisen osan muodostavat työelämän edustajien vierailut luokkatunneilla, työpaikkakäynnit, projektityöt, eri alojen tiedotusmateriaalien käyttö ja työelämään tutustuminen (TET). Eri oppiaineiden opetukseen tulee sisällyttää kokonaisuuksia, jotka liittävät opiskeltavan aineen antamat tiedot ja taidot työelämän vaatimuksiin ja mahdollisuuksiin.* Valtakunnallisen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden pohjalta jokainen koulu laatii omat opetussuunnitelmansa. Koulun oppilaanohjauksen opetussuunnitelmassa luodaan puitteet koko koulun ohjaustoiminnalle ja pyritään korostamaan oppilaskeskeisyyttä sekä ohjauksen prosessiluonnetta. Tärkeä on painottaa ohjaustoiminnan verkottumista, koko opetushenkilöstön osallistumista ohjauksen, oppilaan huoltajien vastuuta ohjaamisesta ja oppilaan omaa vastuuta opiskelusta, kehittämisestä ja valinnoista.

3.2.2 Oppilaanohjauksen tehtäväalueet

Ohjauksen tehtävien ymmärtämistä vaikeuttaa ohjausta koskevien määritelmien paljous. Ohjausta kuvaavat seuraavat nimitykset: ”neuvonta”, ”tiedottaminen” ja ”ohjaus”. Käytännön työssä näitä käsitteitä ja tehtäväalueita on vaikea erottaa toisistaan.

Van Esbroeck ja Watts (1997) ovat luokitelleet opinto-ohjauksen tehtäväalueet seuraavasti:

- *Yleinen johtaminen* (General management): yleisten hallinnollisten tehtävien hoito, ohjaustoimintojen johtaminen oppilaitoksen sisällä sekä yhteydenpito koulun ulkopuolelle
- *Tietohallinto* (Information management): koulutus- ja uramahdollisuuksiin, ammatteihin ja työmarkkinoihin liittyvän informaation kokoaminen, tuottaminen ja esittely
- *Informaation jakaminen* (Information-giving): koulutus- ja kurssitusmahdollisuuksiin, uraan ja ammatteihin sekä työmarkkinoihin liittyvän informaation välittäminen ohjattaville
- *Lyhytkestoinen yksilöllinen ohjaus* (Short-term individual counselling): henkilökohtainen ohjaaminen yhden tai muutaman ohjauskerran aikana
- *Pitkäkestoinen yksilöllinen ohjaus* (Long-term individual counselling): henkilökohtainen ohjaaminen suunnitellun pitempikestoisen ohjelman mukaan useiden ohjauskertojen aikana
- *Lyhytkestoinen ryhmäohjaus* (Short-term group counselling): ohjaus opetusryhmiä pienemmille ryhmille yhden tai muutaman ohjauskerran aikana
- *Pitkäkestoinen ryhmäohjaus* (Long-term group counselling): ohjaus opetusryhmiä pienemmille ryhmille suunnitellun pitempikestoisen ohjelman mukaan useiden ohjauskertojen aikana
- *Omaehtoisten tukiryhmien edistäminen* (Facilitating self-help groups): ohjattavien kannustaminen muodostamaan itseohjautuvia ryhmiä
- *Neuvonta* (Advice): toimenpide-ehdotusten tekeminen
- *Itsearviointin edistäminen* (Facilitate self-assessment): ohjattavien tukeminen arviointimenetelmien valinnassa ja johtopäätösten tekemisessä
- *Diagnostinen arviointi* (Diagnostic assessment): arviointimenetelmien valitseminen, tulosten tulkitseminen ja toimenpidesuosituksen antaminen
- *Muihin palveluihin ohjaaminen* (Referral): ohjaaminen palveluihin, jossa pystytään käsittelemään ohjattavien ongelmia tarkoituksenmukaisesti
- *Opettaminen* (Teaching): sellaisten tietojen ja taitojen opettaminen, joiden avulla ohjattavat pystyvät hallitsemaan omaa koulutuksellista, ammatillista ja persoonallista kehitystään
- *Yhteydenpito työnantajiin sekä koulutuksen ja kurssien tuottajiin* (Liaison with providers)
- *Valmentaminen* (Coaching): ohjattavien neuvominen esittelemään itsensä erilaisissa koulutus- ja työnhakutilanteissa
- *Avoimista paikoista tiedottaminen* (Vacancy information)
- *Esivalinta* (Preselection): ohjattavien esivalinta koulutus- ja työpaikkoihin
- *Ohjattavan edustajana toimiminen* (Advocacy): neuvoteleminen eri tahojen kanssa, erityisesti niiden ohjattavien puolesta, jolla saattaa olla vaikeuksia tulla valituksi
- *Muiden ohjaustahojen tukeminen* (Supporting other guidance sources): koulutus- ja tiedotusmateriaalin välittäminen opettajille ja muulle ohjaushenkilöstölle
- *Palautteen antaminen palvelujen tuottajille* (Feedback to providers)
- *Seuranta* (Follow-up): yhteydenpito entisiin ohjattaviin heidän myöhempien vaiheidensa selvittämiseksi.

Oppilaanohjauksen tehtävänä opetussuunnitelman perusteissa (2004) on:

1. Tukea oppilaan kasvua ja kehitystä siten, että oppilas kykenee edistämään opiskeluvalmiuksiaan ja sosiaalista kypsymistään sekä kehittämään elämänsuunnitelun kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja. Ohjauksen tuella oppilas tekee omiin kykyihinsä ja kiinnostuksiinsa perustuvia opiskelua, koulutusta, arkielämää ja elämänuraa koskevia ratkaisuja.
2. Edistää koulutyön tuloksellisuutta, lisätä hyvinvointia koulussa sekä ehkäistä syrjäytymistä. Sen avulla edistetään myös koulutuksellista, etnistä ja sukupuolten välistä tasa-arvoa.
3. Tukea oppilaan turvallista siirtymistä opintopolun nivelvaiheissa. Oppilasta tulee tukea opinto-ohjaajien sekä opettajien välisellä yhteistyöllä, joka ylittää oppilaitosten ja koulutusasteiden väliset rajat.

Ohjauksen tarve ja ohjaukseen kohdistuneet odotukset ovat jatkuvasti lisääntyneet. Oppilaan yksilöllinen huomioiminen ja hänen yksilöllisen oppimisen edistäminen ovat nousseet koulun perustehtäviksi.

3.2.3 Oppilaanohjauksen tavoitteet ja sisällöt

Opetussuunnitelman perusteiden (2004) mukaan 7-9 vuosiluokkien oppilaanohjaus muodostuu:

- luokkamuotoisesta ohjauksesta
- yksilöllisiin kysymyksiin syventävästä henkilökohtaisesta ohjauksesta
- sosiaaliseen vuorovaikutukseen perustuvasta pienryhmäohjauksesta
- työelämän tutustumisesta.

Luokkamuotoinen ohjaus

Luokkamuotoisen ohjauksen keskeiset sisällöt ovat:

- itsetuntemus ja ammatillinen kehitys
- kouluyhteisössä toimiminen, perusopetuksen rakenne, eteneminen ja oppilaan arviointi
- opiskelun taidot
- tulevaisuudensuunnittelu- ja päätöksentekotaidot
- työelämätietous, elinkeinorakenne ja ammattialat
- Suomen koulutusjärjestelmä
- jatko-opintomahdollisuudet peruskoulun jälkeen ja hakeutuminen jatko-opintoihin
- opiskelu ja työskentely ulkomailla
- ohjaus-, tiedotus- ja neuvontapalvelut
- tasa-arvo yhteiskunnassa ja työelämässä.

Henkilökohtainen ohjaus

Oppilaalle tulee järjestää henkilökohtaista ohjausta, jolloin oppilaalla on mahdollisuus keskustella opintoihinsa, koulutus- ja ammatinvalintoihinsa sekä elämäntilanteeseensa liittyvistä kysymyksistä.

Pienryhmän ohjaus

Oppilaalle tulee järjestää pienryhmäohjausta, jonka aikana hän oppii ryhmässä käsittelemään kaikille yhteisiä tai kukin ryhmään osallistuvan opiskelijan henkilökohtaisia, muiden oppilaiden kanssa jaettavissa olevia ohjauksellisia kysymyksiä.

Ohjaus opintojen päättövaiheessa

Perusopetuksen päättövaiheessa oppilasta tulee ohjata ja tukea jatko-opiskeluvalinnoissa sekä ohjata käyttämään opetus- ja työhallinnon sekä muita yhteiskunnan tarjoamia ohjaus-, neuvonta- ja tietopalveluita. Tämä tavoite toteutetaan luokkamutoisen ja henkilökohtaisen ohjauksen avulla.

Työelämään tutustuminen

Työ- ja elinkeinoelämän sekä koulun välisen yhteistyön tavoitteena on, että oppilas hankkii tietoa ammattialoista, ammateista ja työelämästä sekä virikkeitä yrittäjyydestä. Oppilaalle tulee järjestää työelämään tutustumisjaksoja koulutus- ja ammatinvalintojensa perustaksi ja työn arvostuksen lisäämiseksi. Oppilaan tulee voida hankkia omakohtaisia kokemuksia työelämästä ja ammateista aidoissa työympäristöissä. Työelämään tutustumisen yhteydessä oppilaalle tulee järjestää mahdollisuus arvioida hankkimiaan tietoja ja kokemuksia. Opetussuunnitelmaan tulee laatia suunnitelma työelämään tutustumisen järjestelyistä.

3.3 Oppilaanohjaajan työnkuva

3.3.1 Oppilaanohjaajan ammatti ja roolit

Suomen koululainsäädäntöön kirjattu oppilaan oikeus saada opiskeluun ja uravalintaan liittyvää ohjausta kertoo opinto-ohjauksen vankasta asemasta suomalaisessa koulutusjärjestelmässä.

Viimeisessä koululainsäädännössä peruskoulujen ohjaustyöntekijät nimettiin oppilaanohjaajiksi, mutta vieläkin on peruskouluissa käytössä monenlaisia ammattinimikkeitä. Esimerkiksi oppilaanohjaajan nimikkeen lisäksi ovat käytössä opinto-ohjaajan, oppilaanohjauksen lehtorin ja oppilaanohjauksen tuntiopettajan ammattinimikkeet. Peruskoulun yläasteella oppilaanohjauksesta vastaa pääasiassa oppilaanohjaaja, jonka työn hallinnollinen perusta on määritelty perusopetuslaissa (628/1998) ja perusopetusasetuksessa (852/1998) sekä peruskoulun opetussuunnitelmien perusteissa.

Melkein kaikissa peruskouluissa on nykyisin päätoiminen oppilaanohjaaja, mutta joukkoon mahtuu myös kouluja, missä oppilaanohjaajalla on kaksoisrooli. Hän voi olla aineenopettaja, luokanvalvoja, apulaisrehtori tai rehtori sekä oppilaanohjaaja samanaikaisesti. Suurimalla osalla oppilaanohjaajista on opettajan tutkinnon lisäksi myös opinto-ohjaajan tutkinto. (Lairio 1999.)

1990-luvun puolivälissä, laman seurauksena, opinto-ohjauksen olemassaolo oli vaakalaudalla. Peruskoulussa vähennettiin opinto-ohjauksen määrää ja kunnille annettiin vapaat kädet henkilökohtaisen oppilaanohjauksen tarjoamisessa. Opinto-ohjauksen säilyminen turvattiin viime hetkellä virkasopimusteitse, siirtämällä peruskoulun sekä peruskoulun ja lukion yhteiset opinto-ohjaajat kokonaistyöaikaan. (Lairio 1999.)

Roolit ovat yhteisön odotuksia ja vaatimuksia siitä, miten tietyssä asemassa olevan henkilön tulisi käyttäytyä. Roolien muotoutumiseen vaikuttavat myös yksilön henkilökohtaiset ominaisuudet ja hänen tehtävät organisaatiossa tai yhteisössä. Henkilölle muotoutuu suhteellisen pysyviä rooleja (käyttäytymismalleja) vuorovaikutuksessa muiden yhteisön tai organisaation jäsenten kanssa. *Opinto-ohjaajan roolit* ovat muuttuneet yhteiskunnan muutoksien ja koulujärjestelmän kehittymisen myötä. *Opinto-ohjaaja on ollut muutosagentin, yleisiasiantuntijan, erikoisiasiantuntijan, terapeuttisen ohjaajan, uravalinnanasiiantuntijan, kasvattajan sekä opettajan roolissa*. Nopeat rooliodotusten muutokset ovat vaikeuttaneet opinto-ohjaajan oman roolin muodostamista. (Lairio, Puukari & Varis 1999.)

Seuraavat opinto-ohjaajan roolit tuntuivat olleet esillä 1980-luvun opinto-ohjauksessa (Nykänen & Vuorinen 1991, 34):

- opettaja-ohjaaja luokassa
- oppilaan henkilökohtainen ohjaaja
- yhteydenpitäjä ja koordinoija peruskoulussa (mm. tukiopetus, oppilashuolto ja ala-aste)
- konsulttija terveydenhuoltoon, sosiaalitoimeen, perheneuvolaan, työvoimahlintoon, vanhempiin ja opettajiin päin
- organisoiija (valinnat, opintokäynnit, TET-jaksot)
- tiedottaja (vanhempainillat, tiedotteet).

Merimaan (2004) mukaan opinto-ohjaajan ammatti on professio, jossa ohjaajan on tunnettava ja tiedettävä opettamisen ja ohjaamisen ero. Tietous kuvastaa sovellettavuutta ja näkyy opinto-ohjaajan työssä. Ohjaaja ei tee valintoja oppilaan puolesta vaan tarjoaa ohjattavalle uusia näkökulmia ja ajattelumalleja, joiden avulla ohjattava liikkuu eteenpäin opintopolulla.

Ohjaustyössä toimiminen on sensitiivisyyttä vaativa tehtävä. Ohjattavan on itse ratkaistava elämänkulkunsa suunta, päättä uusien ovien avaamisesta ja vanhojen sulkemisesta. Ohjaaja on vain erilaisten näkökulmien avaaja ja kannustaja.

Nykyisin oppilaanohjaaja on koulussa ennen kaikkea oppilaan asialla. Hän on oppilaan tukihenkilö, luottamushenkilö, puolestapuhuja, yhteyshenkilö koulun ja kodin välillä, tiedottaja, neuvoja ja rohkaisija.

Oppilaanohjaajan työhön kuuluu myös verkostoituminen. Oppilaanohjaaja rakentaa ja ylläpitää koulun ohjauksellisia verkostoja ja koulun ulkopuolisia verkostoja. Nykyisin asiantuntijuus on jaettua asiantuntijuutta ja edellyttää moniammatillista yhteistyötä.

3.3.2 Oppilaanohjaajan tehtävät

Oppilaanohjaajan työnkuva koostuu ydintehtävistä ja muista tehtävistä. Käytännössä oppilaanohjaajan työhön voi kuulua perustehtävien lisäksi myös tehtäviä, jotka eivät liity oppilaanohjauksen tehtäväalueisiin lainkaan. Tällaisia tehtäviä voivat olla opettajien sijaisuuksien hoitaminen, opetustyö, valvontatehtävät, luokanvalvojana toimiminen, työjärjestyksen laatiminen ja koulun hallinnolliset tehtävät. Koulun henkilöstöresursseista riippuen oppilaanohjaaja joutuu joskus hoitamaan myös koulukuraattorille tai –psykologille kuuluvia tehtäviä.

Opetussuunnitelman perusteissa korostetaan kolmea oppilaanohjauksen ydintehdävää. Ne ovat oppilaan kasvun ja kehityksen tukeminen, opiskelun ohjaus ja uravalinnan ohjaus.

1. Oppilaan kasvun ja kehityksen tukeminen

Oppilaan kasvun ja kehityksen tukemisen tavoitteena on oppilaan itsetuntemuksen lisääminen, tuen antaminen oppilaan omien vahvuuksien löytämiseen, sosiaalisten taitojen vahvistaminen ja oppilaan auttaminen koulunkäyntiin liittyvissä ongelmissa. Oppilaiden kasvun ja kehityksen tukemisen avulla pyritään oppilaista kasvattamaan itsenäisiä, tasapainoisia, toiset ihmiset ja ympäristön huomioon ottavia ihmisiä.

Yhteiskunnan ja työelämän muutoksissa nuorten syrjäytymiseen liittyvät ongelmat ovat lisääntyneet. Valintamahdollisuuksien lisääntyminen ja voimakas yksilöityminen ovat myös korostaneet nuorten identiteettityön merkitystä. Koulun ohjaustyössä on kiinnitettävä huomiota ohjattavien minäkäsitykseen ja sen tukemiseen. Oppilaanohjauksen tehtävä on edistää ohjattavien itsereflektiota ja realistisen minäkäsityksen kehittämistä. Tämän tehtävän toteuttamisessa oppilaanohjaaja käyttää menetelminä henkilökohtaisia ohjauskeskusteluja ja ryhmäkeskusteluja. Yksilö- ja ryhmäkeskustelujen teemat voivat liittyä nuoren elämänpolun eri vaiheisiin ja kehitystehtäviin sekä yhteiskunnan ja nuorten maailmankatsomukseen. Keskusteluissa tarkastellaan nuorten vahvuuksia, lahjakkuutta sekä heikkouksia. Keskusteluissa tarkastellaan oppilaan identiteettinsä kehittymisestä, hänen nykyistä minää ja tulevaisuuteen suuntautuvia mielikuvia. Harrastukset koulutyön ulkopuolella voivat vahvistaa oppilaan itsetuntoa ja oppilaanohjaajan tehtävä on kannustaa oppilaita kiinnostavien harrastusten pariin sekä painottaa vapaaajan merkitystä ihmisen kehityksessä. Ohjattavien tukeminen itsereflektiossa edellyttää oppilaanohjaajalta ohjattavien riittävää tuntemista. Ohjaajaa voi myös vertailla peiliin, jonka heijastukseen ohjattava voi verrata omaa minäkäsitystä.

Oppilaanohjaaja on oppilaan luottamushenkilö, jolla on aikaa aktiivisesti kuunnella oppilasta ja joka yrittää ymmärtää ja auttaa oppilasta vaikeissakin ongelmissa. Henkilökohtaisen ohjaustilanteen tulisi olla turvallinen ja oppilasta kannustava. Oppilaanohjauksessa on pyrittävä siihen, että oppilaat kokevat oman olemassaolonsa arvokkaana. Ohjaajan pitäisi arvostaa jokaista ohjattava sellaisena kun hän on, hänen opintomenestyksestä riippumatta.

Ongelmiin puuttumisen kannalta edellytetään oppilaanohjaajan ja vanhempien välistä tiivistä yhteistyötä. Ohjaajan tehtävä on myös vanhempien tukeminen vanhemmuuden kriiseissä.

Kasvun ja kehityksen tukeminen tarkoittaa psykososiaalista tukea ja moniammatillisena yhteistyönä tehtävä korjaavaa, konstruoivaa sekä ennaltaehkäisevää oppilashuoltotyötä. Oppilashuolto tukee koulussa välittämisen ja myönteisen vuorovaikutuksen kulttuuria, luo turvallisuutta ja tervettä oppimis- ja työympäristöä, suojaa mielen-terveyttä ja ehkäise syrjäytymistä. Oppilashuolto tukee myös myönteistä vanhemmuutta.

2. Oppilaan opiskelutaitojen kehittämisen ja opintojen kulun edistäminen

Tavoitteena on perehdyttää oppilas oppimiseen, auttaa häntä löytämään oma oppimistyylinsä ja havaitsemaan mahdolliset oppimisvaikeutensa sekä vahvistaa oppilaan identiteettiä oppijana ja valmistaa häntä elinikäiseen oppimiseen.

Oppilaanohjaajan tehtäviin kuuluvat opiskelutaitojen opettaminen, oppimisvaikeuksissa auttaminen, ainevalintojen ja oman opinto-ohjelman tekemisen tukeminen ja jatko-opintovalmiuksien kehittäminen. Opiskelun ohjauksessa on tärkeä ottaa huomioon uudet oppimisympäristöt sekä tiedon määrän ja tietotyön lisääntyminen yhteiskunnassa. Oppilaanohjaajan tehtävä on suunnata oppilaita kriittiseen ajatteluun ja tiedon valikointiin.

Motivaatiolla on keskeinen merkitys oppimisessa. Oppilaanohjaaja on motivaation herättäjä, hänen tehtävä on saada oppilaat ymmärtämään, että he opiskelevat itseään ja omaa tulevaisuutta varten.

Oppilaanohjaajan tehtävä on auttaa oppilaita tiedostamaan omat yksilölliset vahvuutensa ja ohjata heitä käyttämään näitä hyväksi oppimisessa.

Erityistä huomiota ja tukea on annettava oppilaille opiskelun *nivelvaiheessa*, alasteelta yläasteelle siirtymisessä. Siirtymisvaiheessa oppilaat tarvitsevat riittävästi informaatiota uudesta koulusta, orientoivaa ohjausta ja henkilökohtaista tukea uuteen oppimisympäristöön sopeutumisessa. Siirtymisprosessin sujuvuuden kannalta on tärkeä oppilaitosten välinen aktiivinen yhteistyö, oppilaanohjaajalla on tässä prosessissa keskeinen rooli. Nivelvaiheessa oppilaanohjaajan tehtäviin kuuluu myös oppilaiden vanhempien perehdyttäminen yläluokilla opiskeluun. Oppilaanohjaaja on mukana myös seitsemännen luokan ryhmyttämisessä. Turvallisen ryhmän muodostamiseen kannattaa käyttää aikaa ja resursseja, koska se on perusta hyvälle yhteisölle, oppimisympäristölle sekä oppilaan tunne- ja sosiaalisten taitojen kehittymiselle.

3. *Oppilaan ammatillisen suuntautumisen selkeyttäminen ja uravalinnan ohjaaminen*

Uravalinnan ohjaus on pitkäkestoinen prosessi, se on kokonaisvaltaista oppilaan itsetuntemuksen kehittämistä ja sen pohjalta nousevan ammatillisen suuntautumisen ohjaamista. Siihen kuuluvat tiedon jakaminen eri ammateista ja yrittäjyydestä sekä koulutusmahdollisuuksista, työmarkkinoiden tilanteeseen tutustuttaminen, vierailut työpaikoille, elinkeinoelämän edustajien vierailut koululla, yhteistyö yritysten kanssa, työelämään tutustumisen jaksot (TET-jaksot) ja internetistä uravalintaan liittyvän tiedon etsintään opastaminen. Uravalinnan ohjauksessa kannattaa ottaa huomioon oppilaiden harrastukset ja muut koulun ulkopuolella kehittyneet taidot, tiedot ja valmiudet (Puukari, Lairio & Nissilä 2001). Uravalinnan ohjauksessa pyritään siihen, että perinteiset sukupuoliroolit eivät kahlitse uravalintaa. Tavoitteena on korostaa, että uravalinta pitäisi tehdä henkilökohtaisten kiinnostusten ja taipumusten pohjalta, ei sukupuolen ja yleisen mielipiteen mukaan.

Oppilaanohjaajan tehtäviin kuuluu TET-jaksojen järjestäminen ja oppilaiden ohjaaminen työelämään tutustumiseen. TET-jaksoja on jokaisella vuosiluokalla. Useammassa koulussa TET on jaksotettu seuraavasti: seitsemännellä vuosiluokalla on työelämään tutustumista 1-2 päivää, kahdeksannella vuosiluokalla yksi viikko ja yhdeksännellä vuosiluokalla 2 viikkoa. Seitsemännellä luokalla tutustutaan koulun henkilökunnan tai oppilaan vanhempien työhön, viikon tai kahden mittainen TET-jakso kahdeksannella ja yhdeksännellä luokalla antaa jo kokemuksen oikeasta työstä. Oppilaanohjaajan tehtävä on motivoida oppilaita etsimään heitä kiinnostava työpaikka, tarvittaessa oppilaanohjaaja voi auttaa työpaikan etsinnässä. Ennen TET:in menoa oppilaanohjauksen tunnilla kerrataan hyviä käytöstapoja ja tutustutaan työelämän sääntöihin. TET-jakson päättyessä keskustellaan ryhmässä työelämään tutustumiseen liittyvistä asioista, usein oppilaat esittävät TET:ista myös kirjallisen raportin. Tutustuminen työelämään auttaa oppilaita omien koulutusvalintojen tekemisessä.

Yhdeksännelle luokalle oppilaanohjaaja opettaa työhakemusten ja CV:n tekemistä.

Oppilaanohjaajan tietämys yhteiskunnasta ja työelämästä on oltava ajan tasalla. Oman osaamisen ja tietojen päivittäminen on tärkeää. Yhteiskunnassa tapahtuvien muutosten seuraaminen, alan kirjallisuuden lukeminen ja täydennyskoulutukseen osallistuminen auttavat oppilaanohjaajaa olemaan muutoksissa mukana.

Oppilaanohjaajan työnkuvaan kuuluu myös yhteishaun hoitaminen. Hän opastaa hakukorttien täyttämistä, järjestää oppilaiden vanhemmille aiheesta vanhempainillan, kerää täytetyt hakukortit, tarkistaa ne ja lähettää lääninhallitukseen. Hän auttaa ja tukee oppilaita hakupäätöksien tekemisessä, epävarmoissa tai ristiriitaisissa tapauksissa oppilaanohjaaja voi pyydä ohjauskeskusteluun mukaan oppilaan vanhemmat. Tavoitteena on, että oppilas tekee itsenäisen päätöksen.

4 POHDINTA

Ohjausalan kirjallisuutta tutkimalla olen selvittänyt, että suomalaisessa peruskoulussa oppilaanohjaajan tehtäväkenttä on varsin laaja. Ydintehtävät, jotka ovat määritelty perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa, ovat kaikille oppilaanohjaajille samat. Muut tehtävät perustuvat koulujen omiin opetussuunnitelmiin ja sisäisiin järjestelyihin. Oppilaanohjaaja voi koulusta riippuen hoitaa oman työn ohella esimerkiksi luokanvalvojan tehtäviä ja koulun yleisiä hallinnollisia tehtäviä. Oppilaanohjaajalla peruskoulussa on kokonaistyöaika, mutta on myös kouluja, missä oppilaanohjausta hoitavat rehtori tai aineenopettajat oman työnsä ohella.

Oppilaanohjaus koulussa kuuluu kaikille koulun yhteisössä toimiville. Ohjauksen järjestäminen ja päävastuu ohjauksen toteutumisesta on kuitenkin koulun oppilaanohjaajalla. Oppilaanohjaaja luo ja pitää yllä koulun sisäisiä ja koulun ulkopuolisia ohjauksenverkostoja. Moniammatillinen yhteistyö auttamistyöntekijöiden välillä on tärkeä osa koulun ohjaustyötä. Oppilaanohjaaja on myös yhteyshenkilö koulun ja työelämän sekä koulun ja kodin välillä. Hänen päävastuulla on nivelvaiheessa oppilaiden vanhempien perehdyttäminen sekä yhteishakuun liittyvien asioiden tiedottaminen. Oppilaanohjaaja osallistuu myös koulun oppilashuoltoryhmän työhön.

Oppilaanohjaaja on koulussa ensisijaisesti oppilaan asialla ja hänen perustehtävät ovat:

1. *Oppilaan kasvun ja kehityksen tukeminen.* Tavoitteena on oppilaan itsetuntemuksen lisääminen, sosiaalisten taitojen vahvistaminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen.
2. *Oppilaan opiskelutaitojen kehittymisen ja opintojen kulun edistäminen.* Oppilaanohjaaja opettaa opiskelutaitoja, auttaa oppimisvaikeuksissa ja ainevalinnoissa. Oppilaanohjaaja on myös opiskelun motivaation herättäjä.
3. *Oppilaan ammatillisen suuntautumisen selkeyttäminen ja uravalinnan ohjaaminen.* Oppilaanohjaaja jakaa tietoa ammateista, koulutusmahdollisuuksista ja työelämästä, organisoi TET-jaksoja ja auttaa oppilaita yhteishaussa.

Työskentelin keväällä 2007 oppilaanohjaajan sijaisena peruskoulussa. Silloin oli ajankohtaista yhteishausta tiedottaminen vanhemmille ja päättöluokkien oppilaiden ammatillisen suuntautumisen selkeyttäminen sekä koulutusvalinnan ohjaaminen. 8 luokkalaisten oppilaanohjauksessa tutustuimme kevät-talvella ammatteihin ja koulutusmahdollisuuksiin. 7 luokan oppilaanohjaustunneilla kävimme läpi itsetuntemukseen ja syrjäytymiseen liittyviä asioita. Ohjasin myös 7 – 8 luokkalaisia ainevalinnoissa. Kaikki kolme oppilaanohjauksen perustehtävä sisältyivät minun työhön tämän lyhyen sijaisuuden aikana.

Oppilaanohjauksen työmenetelmät ovat luokkamuotoinen, henkilökohtainen sekä pienryhmäohjaus ja työelämään tutustuminen. Kaikki menetelmät ovat tärkeitä, mutta nykyisin, yhteiskunnan nopeiden muutoksien seurauksena, henkilökohtaisen ohjauksen tarve on kasvanut. Oppilaiden yksilöllinen huomioiminen on noussut koulun perustehäväksi.

Ohjaajan työ peruskoulussa on mielenkiintoinen ja haastava. Tätä työtä kirjoittaessa olen löytänyt itselleni hyviä ohjeita työelämää varten. Olen tällä hetkellä uuden urani alkuvaiheessa, hyväksi ohjaajaksi on vielä pitkä matka. ”Matkaeväiksi” ottaisin Vuorisen (2002, 85–86) hyvän opinto-ohjauksen teesit:

1. Oppilas on ihmisenä ainutkertainen ja elävä kertomus. Kunnioita jokaista kertomusta.
2. Tehtäväsi on synnyttää ohjauskeskustelun kautta uusia sanoja, mielikuvia ja metaforia. Sanat ovat työvälineesi. Pitää työvälineesi hyvässä kunnossa.
3. Pane itsesi alttiiksi, lähde mukaan tarjoumien tielle ja etsi lupaavuuksia yhdessä. Uskaltaudu uusiin maailmoihin. Tee löytöretkiä.
4. Pyrkimyksenä on aito dialogi oppilaan, mutta myös hänen läheisen elinpiirin (vanhempien ja ystävien) kanssa. Muista, että aidossa dialogissa on tärkeintä osapuolten tasa-arvoisuus.
5. Älä puhu niin paljon. Kuuntele! Kuuntele aktiivisesti.
6. Jaa myönteisyyttä ja valoa oppilaisiisi. Kehu perin pohjin vähintään yhtä oppilasta päivässä. Teet elämäsi aikana 7600 ihmistä onnelliseksi.
7. Ota erityiseen huomaan oppilaat, jotka tarvitsevat ohjausta ja tukea. Pidä huolta, että juuri he löytävät tien opinto-ohjaajan luo.
8. Kehitä ohjaus- ja keskustelutaitojasi systemaattisesti. Nauhoita keskustelujasi ja analysoi niitä. Osallistu alan koulutukseen.
9. Edistä kehityskeskusteluja koulussasi. Hyvän kehityskeskustelun kriteerit sopivat myös ohjaukseen (ks. Vuorinen 2002, 82–83). Hyvän ohjauksen kriteerit sopivat kehityskeskusteluun. Ole kehityskeskusteluja käyvien opettajatoveriesi tukena.
10. Älä tapa itseäsi työllä. Kaikkea et voi tehdä; tee vain se, minkä pystyt.
11. Lue hyvää kirjallisuutta. Käy elokuvissa. Laajenna tietoisesti kokemusperspektiiviäsi.
12. Toimi empowermentin muutosagenttina. Vaikka tehtävä onkin mission impossible, aika sekä ihmisyhteisö ovat puolellasi.
13. Unohda narisijat! Kaikille ei ole siunattu ihmisenä olemisen ymmärtämisen taitoa. Kohtele heitä kuitenkin armollisesti. Hymyile heille ja muista, että olet heidän yläpuolellaan.

LÄHTEET

- BAC 1984. Code of Ethics and practice for Counsellors. Rugby: British association for Counselling.
- Lairio, M. 1992. Opinto-ohjaajan toimenkuva. Teoksessa M. Lairio (toim.): Opinto-ohjaajan työ ja koulutus. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden tutkimuslaitoksen julkaisusarja B. Teoriaa ja käytäntöä 72.
- Lairio, M. , Puukari, S. & Varis, E. 1999. Opinto-ohjaajan toimenkuva. Teoksessa M. Lairio & S. Puukari (toim.): Opinto-ohjaajan toimenkuva muuttuvassa yhteiskunnassa. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos.
- Lairio, M. , Puukari, S. & Nissilä, P. 2001. Ohjauksen teoreettinen perusta. Teoksessa M. Lairio & S. Puukari (toim.): Muutoksista mahdollisuuksiin. Ohjauksen uutta identiteettiä etsimässä. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos.
- Merimaa, E. 2004. Oppilaan ja opiskelijan ohjaus perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opetussuunnitelmassa. Teoksessa H. Kasurinen (toim.): Ohjausta opintoihin ja elämään – opintojen ohjaus oppilaitoksessa. Helsinki. Opetushallitus.
- Nykänen, S. & Vuorinen, R. 1991. Oppilaanohjaustyön kehittäminen. Jyväskylän ammatillisen opettajakorkeakoulun julkaisuja 2.
- Onnismaa, J. , Pasanen, H. & Spangar, T. (toim.) 2002. Ohjaus ammattina ja tieteenalana. Osa 1. Ohjauksen lähestymistavat ja ohjaustutkimus. Jyväskylä: PS-kustannus. Alkusanat.
- Onnismaa, J. 2003. Epävarmuuden paluu. Ohjauksen ja ohjausasiantuntijuuden muutos. Joensuun yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja 91.
- Onnismaa, J. 2007. Ohjaus- ja neuvontatyö. Aikaa, huomiota ja kunnioitusta. Helsinki. Gaudeamus.
- Peavy, R. V. 1999. Sosiodynaaminen ohjaus. Konstruktivistinen näkökulma 21. vuosisadan ohjaustyöhön (suom. Petri Auvinen). Helsinki: Psykologian Kustannus.
- Peavy, R. V. 2004. Sosiodynaaminen näkökulma ja ohjauksen käytäntö (suom. Petri Auvinen). Teoksessa J. Onnismaa, H. Pasanen & T. Spangar (toim.): Ohjaus ammattina ja tieteenalana. Osa 3. Ohjauksen välineet. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. 2004. Saatavana www-muodossa: [URL:http://www.oph.fi/info/ops/pops_web.pdf](http://www.oph.fi/info/ops/pops_web.pdf)
- Puukari, S., Lairio, M. & Nissilä, P. 2001. Ohjauksen tulevaisuuden näkymiä. Teoksessa M. Lairio & S. Puukari (toim.): Muutoksista mahdollisuuksiin. Ohjauksen uutta identiteettiä etsimässä. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos.
- Van Esbroeck, R. & Watts, A. G. 1997. Task classification. Working paper for LEONARDO project on “New Skills for Vocational Guidance in Higher Education. Brussels: FEDORA.
- Vuorinen, J. 2002. Opinto-ohjaus – ohjausta koulunuorison keskuudessa. Teoksessa J. Onnismaa, H. Pasanen & T. Spangar (toim.): Ohjaus ammattina ja tieteenalana. Osa 2. Ohjauksen välineet. Jyväskylä: PS-kustannus.